

FRAZEOLOGIZMY MITOLOGICZNE

Mitologię można uznać za jedno z najbogatszych i najbardziej wpływowych inspiracji artystycznych w dziejach ludzkości. Jest ona wypełniona wieloma mitami o bogach, herosach, człowieku, świecie oraz wszystkim, co nas otacza. O tym, że ma ona ogromny wpływ na naszą kulturę, świadczy liczny zbiór przysłów i sentencji mających związek z mitologią grecką.

Obecność frazeologizmów i przysłów wywodzących się z mitologii jest tak powszechna w języku polskim, że często nawet nie zdajemy sobie sprawy z ich starożytnej genezy. Przywykliśmy do słownictwa mitologicznego i nawet jeśli nie znamy antycznych przekazów, rozumiemy ich znaczenie i potrafimy wychwycić ich sens.

Niniejsze zestawienie prezentuje zjawisko wpływu mitologii na słownictwo oraz frazeologię języka polskiego.

Związek frazeologiczny	Znaczenie w mitologii	Obecne znaczenie
Róg obfitości	Róg mitycznej kozy Almatei, której mlekiem został wykarmiony Zeus. Młody bóg pobłogosławił róg, który od tej pory napełniał się wszystkim, czego zapragnął ten, kto go posiadał.	symbol bogactwa, niewyczerpanych zasobów
Puszka Pandory	Z mitu o Pandorze. Gdy bogowie zesłali na ziemię Pandorę, pierwszą kobietę, wyposażyli ją w tajemniczy pojemnik, który zabronili otwierać. Pandora nie posłuchała nakazu i namówiła męża do otwarcia puszek, w której ukryte były wszystkie nieszczęścia i choroby.	spotęgowane zło, nieszczęście, przykra i nagła niespodzianka
Niść Ariadny	Z mitu o Tezeuszu, kiedy niść zakochanej w bohaterze bogini pomogła bohaterowi wydostać się z labiryntu.	nić przewodnia, sposób wybrnięcia z zawikłanej sytuacji
Jabłko niezgody	Od jabłka z napisem <i>dla najpiękniejszej</i> , które bogini niezgody Eris rzuciła między	źródło konfliktów, wojen, sporów

	Afrodytę, Herę i Atenę. O rozstrzygnięcie sporu poproszono Parysa, który w zamian za obietnicę otrzymania za małżonkę najpiękniejszej kobiety, Heleny - oddał je Afrodycie.	
Ikarowy lot	Wyrażenie wywodzi się z mitu o Dedalu i Ikarze. Ikar podczas lotu na skrzydłach z wosku i piór wzbił się za wysoko, słońce roztopiło wosk i bohater zginął w morzu.	oznacza młodzięcze marzenia i ideały, których nie można zrealizować ze względu na twarde prawa rzeczywistości
Przecięć węzeł gordyjski	Od węzła u rydwanu w mieście Gordion (stolicy Frygii), którego rozwiązanie miało dawać panowanie w całej Azji Mniejszej. Aleksander Wielki rozciął węzeł mieczem w 334 p.n.e.	rozstrzygnąć skomplikowaną sprawę w sposób radykalny, śmiały, stanowczy, prosty
Czapka niewidka	Szyszak Hadesa, czyniący go niewidzialnym	osoba, która umie zniknąć lub stać się niewidzialna w tłumie
Chimeryczny charakter	Od Chimery, potwora, łączącego cechy lwa, kozy i węża.	kapryśny, dziwaczny, nieprzewidywalny charakter
Woda letejska	Od Lete, rzeki zapomnienia w Hadesie, po napiciu się wody z tej rzeki dusza ludzka zapominała o przeżytym ziemskim życiu.	woda dająca zapomnienie; letarg – stan uśpienia, pozorna śmierć
Pępek świata	Według wierzeń greckich świątynia w Delfach; miała być ośrodkiem, pępkiem świata.	najważniejsza osoba, rzecz, wydarzenie, miejsce
Pięta Achillesa	Achilles jako niemowlę był kąpany w wodach Styksu, aby zyskać nieśmiertelność. Matka Tetyda trzymała chłopca za piętę, w którą Achilles został ugodzony strzałą Parysa i zginął.	czyjaś słaba strona
Pyrrusowe zwycięstwo	Od imienia króla Epiru, Pyrrosa. który zwyciężając Rzymian pod	zwycięstwo osiągnięte nadmiernym kosztem

	Asculum w 279 p.n.e. poniósł ogromne straty w ludziach i materii.	
Pole Elizejskie	Miejsce biesiad w krainie wiecznej szczęśliwości.	raj; kraina wiecznego szczęścia
Męki Tantalą	Kara, jaka spotkała króla, który zaprosił bogów na ucztę zaserwował im potrawę sporządzoną z ciała własnego syna. Uwięziony w Tartarze cierpiał głód i pragnienie.	straszliwe cierpienia wynikające z dręczącego pożądanego rzeczy znajdujących się blisko i w obfitości lecz niedostępnych
Paniczny strach	Takie uczucia wzbudzał w ludziach koszmarnie brzydki bóg pasterzy – Pan, kiedy przerywano mu sen.	niepohamowany, nagły, często nieuzasadniony strach, przerażenie
Powrót do Itaki	Od wieloletniej podróży Odysa, bohatera „Odysei” do rodzinnej Itaki.	szczęśliwy powrót do domu, ojczyzny, naznaczony przygodami
Wierna jak Penelopa	Penelopa, żona Odyseusza, czekała wiernie na jego powrót dwadzieścia lat.	czekać bardzo długo na powrót ukochanej osoby
Olimpijski spokój	W czasie starożytnych igrzysk przerywano walki i wojny.	powaga, panowanie nad emocjami
Wyprawa po złote runo	Po złote runo baranka boskiego pochodzenia postanowił wyruszyć Jazon. Zorganizował drużynę (Argonaucci) i z pomocą Medei zdobył je.	wyprawa po bardzo drogi skarb
Wstąpić na Parnas	Górę Parnas uważano za siedzibę poezji i muzyki.	osiągnąć sukces, np. literacki
Stajnia Augiasza	Oczyszczenie stajni nieuprzątej przez 30 lat było jedną z 12 prac Heraklesa.	sprawa zaniedbana, zapuszczona, którą trzeba nadludzkim wysiłkiem doprowadzić do porządku
Szyfowa praca	Od Syzyfa, założyciela i króla miasta Korynt. Za swe liczne przewinienia, po śmierci, Syzyf toczył na szczyt góry Tartaru ciężki głaz, który ciągle spadał.	praca wymagająca ustawicznych i często bezskutecznych wysiłków, trud ciężki i bezcelowy
Strzały Erosa	Strzały przeszywające serca, rozbudzające różne uczucia. Eros strzelał z łuku strzałami	być ugodzonym strzałą Erosa - zakochać się

	miłości. Osoba trafiona zakochiwała się.	
Koń trojański	Od drewnianego konia, którego w dziesiątym roku wojny przyjęli Trojanie od Greków, w rzeźbie było wojsko greckie, podstęp Greków zadecydował o ich zwycięstwie i losach Troi.	zdobycz przynosząca zgubę, złowrogi podarunek
Drakońskie prawa	Od imienia prawodawcy ateńskiego Drakona, którego ustawy (ok. 621 p.n.e.) wymierzały wyjątkowo surowe kary.	kary, przepisy, zarządzenia – surowe, bezwzględne, ostre, okrutne
Tytaniczna praca	Od nazwy bardzo potężnego pokolenia bogów, zepchniętego do Tartaru.	wysiłek olbrzymi, kolosalny, gigantyczny
Ośle uszy	<u>Midas</u> był sędzią w zawodach muzycznych między <u>Apollem</u> i <u>Marsjaszem</u> (lub <u>Panem</u>). Ponieważ uznał, iż to Marsjasz grał piękniej, bóg ukarał go oślimi uszami.	symbol głupoty
Prometejska postawa	Prometeusz -mądry tytan; który podarował ludziom ogień, ukarany przez Zeusa przykuciem do skał Kaukazu, gdzie cierpiał straszliwe męki.	postawa pełna poświęcenia dla innych ludzi; altruizm
Dosiąść Pegaza	Skrzydlaty koń Zeusa; od uderzenia jego kopyta miało wytrysnąć Źródło Hipokrene, z którego woda dawała natchnienie poetom	doznać natchnienia, próbować sił w poezji, pisać wiersze